

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S.
Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ
extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...**

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

XXII. De Astutia.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

profecto Realia: Nam ad *Mensam oblongam*, pauci, qui prioribus locis sedent, res quasi soli transigunt: verum in aliis, quas diximus, figuris, major usus *Consiliariorum* qui inferius sedent. Rex, cum praesidet ipse in *Consilio*, caveat ne sententiam suam, citius quam par est, declaret: Hoc si fecerit, *Consiliarii* se ad nutum ejus applicabunt, & loco *Consilii* liberi, Canticum ei occinent: *Placebo*.

XXI.

DE MORA.

Fortuna foro rerum venalium similis est; ubi saepe (si paululum expectare poteris) minuatur pretium. Rursum, aliquando *Sybilla lectionibus* assimilatur: quae primo plenas offert merces, mox partes aliquas consumens, integrum tamen pretium postulat. Nam *Occasio* (ut in trito habetur Carmine,) *occipitum nobis obvertit calvum, postquam capillorum in fronte copiam fecit non arripientibus*: vel saltem utrisque ansam praebet primo accipiendam: dein ventrem, qui difficilius comprehenditur. Nusquam certe major apparet sapientia, quam in tempestivis negotiorum auspiciis; principibus; eligendis: Non jam levia sunt pericula, si levia videantur; & plura pericula sefellentur, quam vim intulerunt. Quinimo, fatius est, quibusdam periculis, quasi media via occurrere, quam eorum motus, & appropinquationem, perpetuo inquirere, & observare. *Qui enim nimium invigilat, interdum dormitat*. E contrario, umbrarum longitudine decipi, (ut quidam olim, quando *Luna* Horizonti proxima, hostium terga irradiabat,) atque ita ante tempus tela emittere, aut pericula, praemature obvian-do, celeriter, alterum est extremum. Nam *Opportunitatis maturitas, vel immaturitas*, est (ut antea diximus) ad amissim examinanda. Ac, ut plurimum, expedit, omnium magnorum negotiorum principia *Argo* cum centum oculis suis, exitus vero *Briareo* cum centum manibus suis, committere: primum scilicet invigilare, postea accelerare. Etenim *Orci Galea*, quae Politicum vere reddit invisibilem, est, *Consiliorum occultatio*, & *Expeditionum celeritas*. Cum enim ad executionum ventum sit, nulla *occultatio celeritati* est aequiparanda: more globuli est Tormento emissi, qui tam velociter pertransit, ut ipsam oculorum aciem antevertat.

XXII.

DE ASTUTIA.

PER *Astutiam* intelligimus, sinistram quandam & obliquam Prudentiam. Et pro certo est, multum interesse, inter *Astum*, & *Prudentem*; non solum, quatenus ad probitatem, sed etiam quatenus ad mentis vires. Sunt qui chartas pictas artificio quodam miscere sciunt, qui tamen periti lusores non sunt: Sunt iidem nonnulli, qui in competitionibus, & Factionibus regendis, multum valent, alias vero infirmi judicii sunt. Rursum, alia res est, personarum naturas & mores callere; alia vero, negotia pernosse; Sunt n. haud pauci, qui in personarum aditibus, & temporibus, versuti sunt, neque tamen partis realis, negotiorum, sunt capaces: Quae est constitutio ipsissima hominum: qui in personis dignoscendis, non in libris evolvendis, operam collocarunt. Tales magis in Pragmaticis adhiberi debent, quam in Consiliis: Et non aliter fere usum sui praebent, quam in viis, quas saepe contriverunt. Convertite eos ad homines novos, & artibus suis excidunt adeo ut vetus illa Regula, *Insultu à sapiente di-*

gnoscendi (*Mute ambos ad ignotos, & videbis*), de hujusmodi hominibus non teneat. Quoniam autem *Astuti* isti homines, similes sunt pusillarum mercium propolis, non abs re fuerit, officinas ipsorum excutere.

Inter *Astutias* numerari potest, ut quis *vultum* ejus, cum quo colloquitur, limatius observet: quod etiam *Iesuitae* praecipunt. Sunt enim complures, iique ex prudentioribus, qui corda habent obscura, vultus autem pellucidos. Verum, decet hoc fieri, cum modesta oculorum per vices demissione, quemadmodum & faciunt *Iesuitae*.

Altera existit *Astutia*, ut, cum aliquid propere & facile obtinere & expediri cupias, personam, cum qua agis, de alio quopiam negotio sermonem inferendo detineas & praecipues: ne nimirum ad Objectiones & scrupulos evigilet. Equidem noveram *Consiliarium* quendam, & *Secretarium*, qui nunquam ad *Elizabetham Reginam Angliae*, ad Diplomata manu *Reginae* signanda, accessit, quin à principio illam in aliquos de rebus Status gravioribus sermones perduceret, ut hisce intenta ad Diplomata minus animum adjiceret.

Idem valet *subita prehensionis* ratio, si quis rem proponat, quando persona, cum qua agitur, ad alia festinat, neque moram pati potest rem accuratius considerandi.

Si cui in animo est, negotium aliquod destruere, quod alius fortasse quispiam dextre & cum effectu propositurus fuisset, ipse se erga negotium *bene affectum simulat*, atque ipse rem proponat, sed eo modo, ut successum ejus disturbet.

Abruptio sermonis in medio, quasi quis se ipsum deprehenderet, & contineret, majorem generat appetitum, in eo quocum colloqueris, ad ulterius inquirendum.

Quoniam autem imprimis fortius quod *Quaestione* erutum est, quam quod sponte oblatum, possis ad inescandam *Quaestione* insolitum induere vultu: ex quo occasio detur alteri interrogandi: Quid sibi velit ista oris mutatio? Ut *Nehemias* fecit, *Neg. ante illud tempus tristis fueram in conspectu Regis*.

In rebus ambiguis, & ingratas, bonum est, initia, de his sermonem inferendi, alicui alteri deputare, cujus verba minoris sint ponderis, & majoris auctoritatis vocem in subsidiis reservare, veluti casu fortuito interrogetur ille superveniens, de eo sermone, qui ab altero injectus est. Quod fecit *Narcissus*, cum indicaret *Clandio* Matrimonium *Messalinae* & *Silij*.

In rebus, quas à se amoliri quis cupiat, non inutile est, vulgi nomen mutuari: Ac si quis tali formula utatur: *Hoc vulgo dicitur*, aut, *Increbuit Sermo*.

Noveram quendam, qui cum Literas scriberet, id, quod maxime erat momenti, Post-scripto semper includebat, ut rem fere praetermissam.

Noveram & alium, qui cum ad Colloquium cum alio veniret, id, quod maxime ei in sermone curae erat, praeterire solitus erat, & discedere, & rursum redire, & tum demum ejus rei mentionem facere, ac si illa fere à memoria excidisset.

Alij se subito deprehendi procurant, tali tempore, quo verisimile est, partem, cui insidiantur, superventurum; ac simul se chartam aliquam in manu habentes, aut aliquid praeter consuetudinem agentes, inveniri volunt; ut interrogentur de his rebus, quas revera ipsi eloqui cupiunt.

Astutia species satis varia est, ea verba proprio nomine

nomine prolata, sibi excidere pati, quæ alium arripere, & iis uti, quis expetit, ut inde alterum irretiat, & subruat. Noveram duos, pro officio *Secretarij*, tempore *Regina Elizabethæ*, competitores: qui tamē se invicem amice tractabant: quippe de negotio ipso competitionis suæ sapius conferebant. Atque alter ipsorum dicebat, *Fieri Secretarium in declinatione Monarchia*, rem esse haud parvi periculi; seque illud genus honoris minime ambire: Alter statim verba illa, callide prolata, bona fide arripuit, & cū amicis suis nonnullis libere sermones conferuit, dicens, se in *declinatione Monarchia muneris Secretarij* ambitiosum esse non debere. Prior ille occasione usus est, eaq; verba ut ad *Reginæ* aures pervenirent, tanquam scilicet ab altero prolata, curavit: Quæ indignata circa illa verba, in *Declinatione Monarchia*, cum ipsa se vigentem reputaret, posterioris illius competitionem nunquam postea admisit.

Est *Astutia* quoddam genus, quod *Anglico* proverbio, *Felem in aheno vertere*, satis absurde dicitur: cum ea verba, quæ quis apud alium proferat, imputat Colloquenti, tanquam ab ipso prolata. Et, ut verum dicamus, cum talia aliqua verba inter duos agitata fuerint, difficile est probare & verificare, ab utro primum inceperint.

Est *artificium* in usu, ut quis in alios spicula quædam obliquè torqueat, iustificando se ipsum per negativas: utpote dicendo: Hoc ego non facio; ut *Tigellinus* fecit, *Burrhum* sugillando; *Se non averràs spes, sed incolumitatem Imperatoris, simpliciter spectare*.

Nonnulli in promptu habent tot *Narrationes & Historias*, ut nihil sit quod insinuare cupiunt, quin id *Historiola* aliqua involvere possint; Unde & se magis in tuto continent, quasi nihil diserte affirmantes, & rem ipsam majore cum voluptate spargi efficiunt.

Bonum est *Astutia* genus, ut quis responsum, quod obtinere cupit, conceptis verbis proponat. Etenim alteram partem minus hæere facit.

Mirum est cernere, quamdiu nonnulli occasionem captent, dicendi illud, quod proferre cupiunt & quanto circuitu uti sustineant; & quot alia attingere, ut quo volunt perveniant. Res certe hæc, magna patientia, sed multi usus.

Improvisa, & audax Quæstio, aliquando hominem deprehendit, & detegit. Simile quiddam evenit cuidam, qui nomen mutaverat, & in *Templo Divi Pauli* obambulans, fuit ab alio, per nomen suum verum, à tergo compellatus; ad quod statim retrospexit. Verum merces hæc pusilla. & *Astutia* minores, sunt infinita. Neque male factum esset, si quis earum conficeret uberiorem Catalogum; Quoniam nihil rebus obest magis, quam quod *Astuti* recipiantur pro *Prudentibus*.

Illud pro certo habendum, nonnullas negotiorum periodos & pausas nosse, qui in ipsorum viscera & interiora penetrare nequeunt: ut reperiuntur & des nonnulla, quæ gradus noctæ sunt commodos, & anticameras, sed absq; cubiculo aliquo pulchriore. Itaq; tales videbis in *Conclusionibus Deliberationum* commodos quosdam exitus reperire; Ad rem vero examinandam, & disceptandam, nullo modo sufficere. Attamen, sæpenumero ex hac re existimationem quandam aucupantur; veluti ingenia, quæ ad decernendum potius quam disputan-

dum sunt aptiora. Sunt qui magis innituntur *dolis*, quos aliis struunt, quam *consiliis* solidis & sanis; sed *Salomon* ait: *Prudens advertit ad gressus suos; Stultus advertit ad dolos*.

XXIII.

DE PRUDENTIA QUÆ SIBI SAPIT.

Formica animalculum sibi sapiens, sed in horto nocivum. Et sane fit, ut qui sui nimium amantes sunt, Reipublice noceant. Partire itaque moderate inter amorem Tui ipsius, & amorem Reipublicæ: Atq; ita tibi sis proximus, ut in alios non sis injurius: præsertim, in *Regem* tuum, aut *Patriam*. Centrū plane ignobile est actionum hominis cuiuspiam, *Commodum proprium*. Recte terrestrem naturam sapit. Terra enim suo stat fixa Centro; ubi quæ affinia Cælestibus sunt omnia, moventur super Centrum alterius, cui benefaciunt. *Ad se omnina referre*, tolerabilis est in *Viris Principibus*; Quia ipsi intra personam suam non consistunt; sed publico periculo, & fortuna, degunt. Verum in *ferro Principis*, aut *cive Reipub.* res est perniciosissima. Etenim negotia publica universa, quæ ab id genus homine expediuntur, ad fines proprios flectuntur; quos necesse est *Eccentricos* sæpe esse, ad fines Domini, sive Status sui. Eligant itaque *Principes*, & Status, ministros & servos, qui hac nota non maculantur, nisi velint res suas accessorii tantū loco esse. Imo quod hūc effectū reddit magis exitiosum, illud est; Quod amittitur plane rerū analogia. Satis enim iniquū esset, si *bonū* servi præferatur *bono* Domini; sed adhuc longe iniquius est, cū *exiguū bonum* servi antefertur *magno bono* Domini. Verūtamen id sæpius factum est, per *Officiarios* pravos; veluti *Thesaurarios*, *Legatos*, *Duces*, & alios servos aut ministros infideles & improbos: Qui globulo suo pondus addunt finium suorum minorum, quod eum in transversum inclinet utilitas Domini sui, in rebus gravioribus & magni momenti. Et plerumq; commodum, quod ejusmodi servi ad se attrahant, est pro modulo fortunæ propriæ; at detrimentum, quocum permulent commodū illud, est pro modulo fortunæ Domini sui. Siquidē *Philanororum* istiusmodi ingenij patitur, ut non morentur domum proximam incendere, pro re nihilo majore quam ad *assanda ova sua*. Veruntamen hujusmodi ministri, haud raro apud *Viros potentes* gratia polent: Quia illis jucunda procurant sibi utilia: Atq; utriusvis rei causa fortunam Domini sui prodent.

Prudentia quæ sibi uni sapit, in plurimis ejus ramis res sane depravata. Assimilanda *Sapientia* *foricum*, qui domum aliquam pro certo deferent paulo ante ruinam. *Sapientia* *vulpis*, quæ *raconem* è domo expellit, quam sibi defodit, non illi: *Sapientia* *Crocodyli*, qui lacrymas emittit cum devorare cupit. Verum illud in primis observatione meretur; Quod hujusmodi homines, qui (ut *Cicero* loquitur de *Pompejo*) *sui sunt amantes sine rivali*, sæpenumero infortunati sint: Cumq; sibi, per totam vitam, sacrificaverint, in exitu sacrificant *Inconstantia* fortunæ, cujus alas sperabant se pulchra illa *sapientia* sua præcidisse.

XXIV.

DE INNOVATIONIBUS.

Sicut partes recens editi informes sunt; sic videre est in *novis institutis*, quæ sunt partus temporis. Veruntamē, ut qui in familiam suam honores primi introducunt, posteris suis plerumque dignitate prælu-